

SLOVENEK.

Političen list za slovenski národ.

Po pošti prejemán veljá: Za celo leto predplačan 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrť leta 4 gld., za en mesec 1 gld. 40 kr.
v administrácii prejemán veljá: Za celo leto 13 gl., za pol leta 6 gl. 50 kr., za četrť leta 3 gl. 30 kr., za en mesec 1 gl. 10 kr. V Ljubljani na dom pošiljan veljá 1 gl. 20 kr. več na leto. — Posamezne številke veljajo 7 kr.
Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicija, Semeniške ulice št. 2.

Naznauila (inzerati) se sprejemajo in veljá trístopna petit-vrsta: 8 kr., če se tiska enkrat; 12 kr., če se tiska dvakrát; 15 kr., če se tiska trikrát. Pri večkratnem tiskanji se cena primerno zmanjša.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana písmá se ne sprejemajo.

Vredništvo je v Semeniški ulici h. št. 2.

Izhaja vsak dan, izvzemši nedelje in prázniķe, ob 1/6. uri popoludne.

Štev. 197.

V Ljubljani, v ponedeljek 30. avgusta 1886.

Letnik XIV.

Stolni kapitel v Ljubljani s prežalostnim srcem naznanja, da je bilo Božji previdnosti všeč, preblagorodnega, prečastitega gospoda

JOŽEFA ZUPANA,

infuliranega stolnega prošta, knezoškofijskega konzistorijalnega sovětnika, izpraševalca za samostalne duhovnije, uda škofijske sodnije, nekdanjega stolnega župnika in okrajnega dekana, zlatomašnika itd.

davej ob 3. uri, v 76. letu njihove starosti in ravno o 50. obletnici njihove nove maše, po dolgi in hudi bolezni, in po večkratnem prejemanji svetih zakramentov, poklicati v boljše življenje.

Truplo prečastitega ranjcega gospoda prošta bo jutri 30. avgusta popoldne ob 4. uri iz hiše št. 6 pred škofijo najprvo v stolno cerkev in po odpetih malih biljah na pokopališče k sv. Krištofu prenešeno in tam pokopano.

Vélike bilje in slovesna sveta maša bodo v petek 3. septembra ob 8. uri zjutraj v stolni cerkvi sv. Nikolaja.

Preblagi ranjki gospod prošt naj bodo duhovnim tovaršem in vsim znancem in prijateljem v pobožno molitev toplo priporočeni.

V LJUBLJANI 29. avgusta 1886.

LISTEK.

Herbart Turjaški (1528—1575).

Spisal J. Steklasa.

(Dalje.)

Leta 1567 se je podal Herbert kot poslanec stanov z Ahacijem Turnom, deželnim upraviteljem ter Maksom Lambergarjem, vojaškim blagajnikom, na cesarski dvor zaradi novega preustrojtva pri vojaštvu na mejah. V tem času je dobil od stanov kranjskih dva lista, ki sta bila velike važnosti; zadevala sta namreč trdnjavi v Bihaču in Ostrožci, katerih zapovednika sta pisala stanovom za hitro pomoč, ker drugače bote padli Turkom v roke. Herbert je imel nalog te zadeve razjasniti tudi na dvoru, da opozori vojaške kroge, kako velika nevarnost preti državi od juga, ako se ne pošlje pomoč v zgodnem času. V drugem pismu pa so se razpravljale zadeve škofa Tržaškega in Trubarja, ker je le ta poslednji

mного deloval na Turjaške v verskem pogledu. Že poprej je bilo omenjeno, da je bil Herbert odgojen v Cleve v protestantski veri, pa tudi drugi Turjaški so se poprijeli te vere ter varovali na svojem posestvu Trubarja in druge protestantske pridigarje. Takrat je bilo sploh kranjsko plemstvo zavzeto za novo vero, pa se zatoraj ne moremo čuditi, da so tudi Turjaški isto činili. Posebno dolgo je trajal prepír med Turjaškimi in katoliškimi oblastmi radi župnije v Škocijanu, kajti Turjaški so hoteli, da ostane protestantska, kar pa oblasti niso dovolile. Še le leta 1598 se je ta borba končala v korist katoliške stranke, ker so bili Turjaški po vojski prisiljeni, da so popustili in župnijo izročili katoliškemu župniku. Herbert pa ni podpiral samo Trubarja, nego tudi še dva pridigarja v Metliki, namreč Vlahovića in Nikolaja Tuskanića, kjer sta širila novo vero; na Bledu pa nekega Fašniga, proti kteremu so se vzdignili duhovni škofa Brižinskega. Fašnig je moral odstopiti, čeravno se je bil zavzel zanj Herbert. Znano je tudi, da je na Turjaškem gradu pre-

stavljal sveto pismo Jurij Dalmatin, poseben ljubljeneč Herbertov. Sploh nam je omeniti, da je nova vera napredovala na Kranjskem do smrti Herbertove (leta 1575), kasneje pa je začela pešati, posebno ko je postal Jurij Lenkovič zemeljski glavar, ki je bil odrešen katolik.*)

Sred teh verskih prepírov proslavila se je na slovesen način ženitev nadvojvode Karla z Marijo nadvojvodinjo bavarsko v štajarskem Gradu. Kranjski stanovi so sklenili sijajno pozdraviti svojega deželnega vladarja in vladarico ter so podelili za ženitbeni dar 8000 gold., ktere so imeli odnesti deželni glavar Herbert Turjaški, Ahac in Jožef Turn ter Maks Lamberg. To se je pa zgodilo 10. septembra 1571 z velikim spremstvom, ktero je vodil Herbert. Sred veselja in zabav izvé Herbert vest o buni v Pazinski okolici. Hitro odpravi svojega brata Weikharda z vojsko v te kraje, in v kratkem se je bil zopet mir povrnil v oelem predelu okoli Pazina.

*) Obširneje v životopisu Jurja Lenkovića.

Vzhodno vprašanje.

Kedaj bode polumesec mrknul in se svetil sv. križ, znamenje odrešenja človeškega na cerkvi Svete Sofije (Modrosti božje) v Carigradu? Vsi kristijani brez razločka veroizpovedanja to želijo, a nam katolikom ni vse jedno, bodi se li svetil latinski ali grški križ na sedanji Sofijini mošeji. Svoje dni, ko je bilo zedinjenje vzhodne Grške z latinsko cerkvijo slovesno naznanjeno v slavni cerkvi v Carigradu, ogibali so se Grki te cerkve, in so rekli, da raje vidijo turški turban na cerkvi sv. Sofije, kakor latinski klobuk, a ta sovražni klic se je nad njim spolnil od besede do besede, kakor nekdanj nad židi, ki so klicali kri Božjega Sina nad sebe in svoje otroke. Pri strašnem napadu na Carigrad meseca maja 1453 so bežali Grki v imenovano cerkev, a neverni mohamedani za njimi, ki so prvo in najimenitnejšo cerkev v vzhodu spremenili v turško mošejo. Da bi se kedaj krščanska cerkev na vzhodu združila z zahodno latinsko cerkvijo je siloviti, a silo prekanjeni turški cesar, Mahomed, zmagovalac Carigrada, zabranil ter podvrgel vse Grke patrijarhovi sodnji (kaj pak v verskih rečeh), dal je patrijarhom nekaj pravice, takih se vé, da so smeli podložne ovce, vzlasti Negrke, striči; a s tem je privezal zviti mohamedan vzhodno cerkev na turško cesarstvo.

Versko vprašanje je skoraj pri vseh političnih vprašanjih, ako ne odločilno, pa vsaj v nekakem oziru merodajavno, a mi katoliki, ko se sedaj obravnavajo vzhodno vprašanje, bi ne smeli tega vprašanja omeniti, nam bi bila merodajavna le narodnost, in bi v tem nazoru pregledovali vzhodno vprašanje: nam bi bilo le vprašanje sile, moči in državne koristi. Sedanji svet se huduje, morda tudi po pravici, zakaj da krščanska Evropa toliko časa trpi turško gnjilobo na najlepšem kraju sveta, v deželah, od koder nam je prišla omika pa tudi luč sv. vere. Mi pravimo, dedič še ni dorastel, ni še zadosti vtrjen, da bi mogel nastopiti dedščino, njegovi jerobi pa niso zanesljivi, toraj bode treba še nekaj časa potrpeti.

Bizanec je vzhodno Evropo in nje prebivalec, slovanske narode, s seboj potegnil v razkol. Od tod mora priti tudi poboljšanje; saj vemo, da je vzhodno grški cerkvi Carigradski patrijarh še sedaj zadnja inštanca. Še letos se je ruska sinoda v neki stvari obrnila v Carigrad, vsaj tako je bilo takrat brati po časopisih. Dostikrat so že Grki obetali, da se hočejo spraviti z Rimom, ravno sedaj neka stranka na vzhodu, tako zvana stranka lajnikov, dela za zedinjenje z Rimom.

Vendar katolikom gré opreznim biti in držati se izreka: „greca fides, nulla fides“. Dve leti je minulo, odkar smo z radostjo brali, da je sedanji ruski cesar Aleksander III. sklenil pogodbo z papežem Leonom XIII. ter obljubil, da hoče pravičen biti podanikom svojim katolikom. Ni minulo leto potem, ko je bil škof iz Vilne, Hrienizeki, iz svoje škofije pregnan; nič boljše se ni godilo njegovemu namestniku, reklo se je naravnost: Škofija v Vilni hode prenehala. Brali smo tudi, da so bili božjepotniki iz Rima domov prišedši k gosposki poklicani, tamkaj izpraševani itd., ker so pred sv. očetom tožili, kako hudo se godi katolikom na Ruskem. Pripovedovalo se je tačas, da so se nekteri ruski vohuni vtihotapili med božjepotnike in ti so potem ruski vladi povedali vse, morda tudi še kaj več, kar se je v Rimu govorilo.

Ruska vlada toraj smatra katolike za ljudi državi nevarne, treba je toraj katoliško cerkev vedno nadzorovati, strahovati in v pokorščini obdržati. No, v tem se ruska vlada strinja popolnoma z novosegnim liberalizmom. Pravijo tudi, da je Bismark na ruskem dvoru videl, kako se ima postopati z ljudstvom „in ecclesiasticis“ (v cerkvenih ozirih) in tak zgled tudi posnemal. Morda se je ruska prijaznost do Nemške zaradi tega nekaj ohladila, ker je na Pruskem kulturni boj prenehal, ruska vlada pa Nemcem, protestantom, stanujočem v Livlandiji in drugod na pête stopa.

V poslednji rusko-turški vojski katoliški vojaki umirajo za cesarja in Rusijo niso imeli katoliških duhovnikov. Res je, da so Rusi, prišedši v Rumelijo, povsod na roko šli katoliškim misijonarjem in so jih celo podpirali, ali iz tega ali onega vzroka, ne bomo sodili.

Kljubu temu vendar katolik ne more brez vsake skrbi in mirno gledati v bodočnost katoliške cerkve, kako Rusija razširja svoj vpliv na slovanske rodove na balkanskem poluotoku in si za svoje prve bori-telje izvoli razkolniške visoke cerkvene dostojanstvenike, kakor ravno sedaj metropolit Klementa v Sofiji. Koliko si je Rusija prizadejala, da se je bolgarska cerkev odtrgala od unije z Rimom, katero je monsr. Sokolski leta 1860 v imenu bolgarskega ljudstva v Rimu sklenil. Veselo gibanje se je začelo vsled tega med bolgarskim ljudstvom po Bolgariji, Rumeliji in Macedoniji. Ruski agenti bali so se, da bi ne zgubili sadu mnogoletnega truda, ako vsi Bolgari pristopijo h katoliški cerkvi. — Še tisto leto je zginil novi v Rimu posvečeni metropolit msgr. Sokolski, njegov tajnik in vsa pisma, ki so obsegale in zadevale unijo z Rimom.

Politični pregled.

V Ljubljani, 30. avgusta.

Vnanje države.

Več ali manj je marsikomu (ali pa vsem) zanimivo vprašanje, kaj je vendar *pravi vzrok*, da je moral Aleksander oditi tako nanagloma iz Bolgarije; kaj je bilo povod, da je prišel ob veljavo pri narodu, katerega je zmagovalno vodil po bojnem polji, katerega je združil v jedno politično celoto, katerega je tako samostalno vodil v vseh zadevah? Vsi listi brez razločka so v tem edini, da ga je le njegova prevelika samostalnost nasproti Rusiji vničila in bo še marsikoga, kdor bi na Aleksandrovo pot zašel. Rusija je Bolgarijo z lastno krvijo in z lastnim denarjem rešila iz turških verig, zato pa sedaj tudi zahteva, da Bolgarija v njej spozna svojega pokrovitelja, na katerega naj se ozira, ne pa morda v London ali v Turčijo. Aleksander ni razumel, ali pa ni razumiti hotel zdrave slovanske politike, kakor jo Bolgari potrebujejo, zato pa je padel. Res je, da so se mnogi Rusi dokaj preširno obnašali v Bolgariji in da samostalen knez tega ni mogel trpeti, a nekoliko vpludneje bi se bil tudi lahko obnašal. Naj bi si to prav dobro v srce zapisali vsi balkanski vladarji, ki se ondi smatrajo za nemške pioniirje. Ondašnji narodi in naj bodo to Bolgari, Rumunci ali pa Srbi, nečejo nič slišati o nemški politiki, v katero so njihovi vladarji kar od kraja zaljubljeni. Zarad tega ima pa tudi vsak vladar tolikošnjo opozicijo proti sebi. Aleksandra je spodjedla, mogoče, da sta sedaj Karol in Milan na vrsti. Bolgarija ima svojega Zankovega, Srbija svo-

jega Rističa. Zankov je ravnal gotovo z ruskim porazumljenjem ter vrgel Aleksandra, Ristič bo morda kaj sličnega storil z Milanom, tudi na rusko komando. Vzrok bode tu in tam eden in isti, premalo slovanske in preveč ptuje politike.

O bodočem *bolgarskem knezu* časniki razno ugibajo, in ima skoraj vsak list in vsaka stranka svojega kandidata, katerih imamo do sedaj že tri. Najprvi je bil črnogorski zet Peter Karadjordjevič, ki ima v resnici še največ nade do prestola če bote Avstrija in Nemška z njim zadovoljni. Drugi kandidat je nek sorodnik ruskega cara, princ Waldemar, o katerem se vže zdavnej govori, da bi se vtegnil na sprazneni prestol vvesti. Tretji pa je zopet nek princ Aleksander Oldenburžan, ki se je nedavno nalašč za to v Odeso pripeljal, da bo takoj pri rokah, kedar ga bo Rusija potrebovala. Kakor smo že rekli, ima Karadjordjevič največ nade, če se le Avstrija kot najbližnja seseda ne bo upirala. Kajti kakor hitro bi se Karadjordjevič na bolgarski prestol vsedel, v tistem trenutku bi bila osoda srbskega kralja Milana zapečatena.

Nedavno smo omenjali *komisije na Bolgarskem*, ki ima nalogo pregledati organični statut za vzhodno Rumelijo. Danes naj še toliko pristavimo, da na celi bolgarski zemlji ni bolj nepriljubljenega društva, kakor je tista komisija, obstoječa iz Turkov in Bolgarov. Prav ta komisija bila je vzrok, da se je Aleksander ruski stranki še huje zameril, in da mu je na to tla spodnesla. Bolgari o kakem statutu niso hoteli nič slišati in to ne o starem, kakoršen je bil v iztočni Rumeliji, kakor tudi ne o kakem popravljenem, ker se jim je vpeljava vsakojakega statuta v iztočni Rumelijo silno nevarna zdela, in bi bilo po njihovih mislih zedinjenje bolj rušilo, kakor pa pospeševalo. Zato so pa dotični knezov akt, s katerim je imenoval svoje zastopnike v tisto komisijo, tudi s tolikošno nevoljo sprejeli, kakor poprej nobenega ne. Kar od kraja jeli so se imenovanju in odpošiljati zastopnikov v komisijo vstavljati in se še vstavljajo po celih okrajih. V Filipopolju so imeli pred nedolгим časom tabor, na katerem je 5000 ljudi sklenilo sledečo resolucijo: „Mi obsojamo vsakojako imenovanje bolgarskih zastopnikov v komisijo za pregledovanje organičnega statuta; prav odločno se izjavljamo, da ne bomo nikdar sprejeli še tako malostne formalne izločitve Južne Bolgarije od Severobolgarske; kneza pa prosimo, da naj se poprime trdne in odločne politike, ter ga ob enem zagotovljamo, da ga bomo do skrajne meje podpirali.“ Tudi po časnikih so ga hudo obsojali, kar je knez Aleksander sam priznal. Rekli so, da niso zaradi tega tolikanj žrtve prinašali, da bi v Filipopeljskem konaku namesto kakega Bogoridesa ali Gavril paše knez Aleksander sedel, ne storil pa nič ne. Kaj pomaga tako združenje, če ima pa vsaka dežela svojo posebno armado in upravo. Kakor hitro bi Aleksander podpisal postavo za statut, podpisal bi sam sebi obsodbo. Kakor se vidi so taborovalci prav sodili.

Preden je *Rusija na Balkanu* storila osodopolne korake, ki so knezu Battenbergu zopet v njegovo prvotno domovino pomagali, skrbela je za dobro sporazumljenje z Avstrijo in Nemčijo. Še le tedaj, kedar se je do dobrega prepričala, da se ji od te strani ni bati nikakega nasprotovanja, požurila se je sama in požurili so se z njo vred v Bolgariji. Niti trenutka ni bilo zamuditi. Kaj so dosegli, je očitno. Kakošen bode vspeh tega, se vé, da še ni gotovo. Rusiji se ni bati od Francoske kakih sitnost, dokler ne bode ona njim samim v škodo zahajala. Edino pozornost Rusov vleče Angleška, toda zopet ne v tolikošnji meri, da bi se morali Rusi bati. Le-ti namreč dobro vedó, da Angleži vsaj sedaj niso še pripravljeni z Rusi v Evropi poskusiti se, ker jim za to najnavadnejših reči — modernih vojnih parnikov manjka. Angleška je tako rekoč druge evropske države brodariti učila in sedaj je pa med vsemi sama najbolj zanemarjena gledé vojnih priprav na morji. Vsaka država, ktera ima le kaj prida na morji opraviti, Angležem lahko vrečo čez glavo vrže. Avstrije tu ne mislimo,

Tako je znal Herbart kot deželni glavar poskrbeti v vsakem pogledu za mir in red, pa tudi za blagostanje njemu poverjene dežele. Ali največje zasluge ima naš junak v tem, da je zemljo branil pred najhujšim sovražnikom, ki je takrat grozil celi osrednji Evropi.

Herbart je bil že, kakor nam je znano, l. 1560 vrhovni zapovednik na meji hrvatski; potem mu je nasledoval najprej Janez Ungnad, a kasneje Janez Lenkovič; po smrti poslednjega pa je prevzel zapovedništvo zopet Herbart (l. 1569). Ali Herbart je nazvan tudi v l. 1560—1563 in 1565—1569 zapovednikom (oberstar) na mejah, to pride pa od tod, ker je bil on v teh letih zapovednik samo v slovenski granici, drugač pa tudi v hrvatski in primorski. L. 1569 ga najdemo zopet kot zapovednika na celi meji, ali tukaj je bil vsled cesarske zapovedi za nekaj časa popolnoma na mir obsojen.

Ko je prišel namreč Herbart l. 1568 vsled prošnje kranjskih stanov, ki so mu pisali na Dunaj za pomoč Bihaču in Ostrožcu, z 800 vojaki na granico, napade iznenada Turke, pa jih razbije in raz-

kropi. Oni pobegnejo v bližnje trdnjave Kamengrad, Udbino, Ključ in Belaj; ali se kmalu zopet prikažejo pri Bihaču, kjer jih pa Herbart zopet popolnoma potolče. Cesar Maksimilijan II. pa je želel s Turki mir skleniti ter je vsled tega glavnemu zapovedniku na mejah prav strogo zapovedal, da imajo prenehati vsa neprijateljstva ter da se posebno pazi na hajduke, ki Turke iznenada napadajo in tako dražbe provzročujejo. Tudi ko bi Turki na našo stran prišli, ni treba se jim osvetiti, kajti na tak način bi se z njimi slenil laglje in povolnej mir. Ali Turčin ni bil tega mnenja, niti je mislil na mir, ampak le na vedno napadanje krščanskih dežel, kar mu je bilo zopet tem laglje mogoče, ker je bila vredba granice tako slaba, da ni bilo treba dražiti Turka, da pride na našo stran, ampak je mogel to izvesti, kadar je hotel.

Meja, katero so morali naši braniti proti Turkom, bila je pa tudi dolga; od reke na morju do Senja in od tukaj proti severo-iztoku Ogerske, kjer ta zemlja meji s Poljsko. Protezala se je ta meja od

strmih pečin, ki obdajajo Senj, skoz morlaške šume, čez gorje do Sluina; potem proti Uni, ki deli Hrvatsko od Bosne, kjer je trdnjava Bihač. Ali le ta, kakor tudi Kostajnica ste bili v tem času že turški trdnjavi. Od tukaj se je vlekla do Save pri Sisku na Kolpi. Ustje obeh rek je bilo tudi ob enem meja hrvatske in slovenske (vindiške) meje. Ta predel se more smatrati kot prezidje Kranjske, na severu omejen po Gorjancih, a na iztoku po Velebitu in Kapeli. V slovenski (vindiški) krajini so bila najvažnejša mesta Koprivnica, sv. Jurij, Križevci, Ivanič, Varaždin, v kotu na izlivu Mure v Dravo trdnjava Legrad; potem na poluotoku med obema rekama Zrinskijev Čakturn, njihovo pribežališče in prebivališče. Na Dravi je prenehala slovenska meja, a na severu se je začela ogerska. Tako je bila Hrvatska obdana na daleč okrog s trdnjavami, kar je bilo za Kranjsko in Štajarsko neizmerne važnosti, pa ste zatoraj, če tudi večkrat prisiljeni, morali vzdržavati te trdnjave in vojsko v teh krajih.

ker je vseskozi premajhna država na morji, da bi se v tem oziru z drugimi meriti mogla, najmanj pa že z Angleži. Kljub vsemu temu bi pa Rusija, kakor tudi Angleška rada kaj posebno vrlega učinila, če bi le za Arhimedovo točko vedela, kje da naj zastavi svoj vod, s katerim bi druga drugej rada prišla do živega.

V *Chicago* je bilo obsojenih 8 anarhistov na smrt, eden pa na 15 let v ječo. Sedaj bodo znali ti, kaj se pravi hujskati na rop, umor in požiganje. Drugi anarhisti so tako preplašeni, da kar hitro morejo zapuščajo mesto in državo Illinois. Policija je umela stvar kaj dobro osnovati; prikriti redarji so pristopili k anarhistom in tako vse spoznali. „Prismojeni Janez“ bode tudi v ječi premišljeval, da v svobodni Ameriki ni dopuščeno ljudi hujskati na ustajo in uboj. S tem imenom so imenovali po nekod znanega agitatorja Janeza Mosta, ter rekli, da je ta človek zrel za norišnico. Svobodna Amerika nam pa kaže, da je svoboda le mogoča tam, kjer se postave natanko spolnujejo. Brez postavnosti je največje trinoštvo.

Izvirni dopisi.

Iz Kroke, 28. avgusta. Danes 28. avgusta je minulo ravno 50 let, kar je prečast. gosp. prošt Jožef Zupan v Kropi novo mašo pel. Še mi prihaja danes pred oči, kakšna slovesnost je takrat bila. Spominjam se še vsih novih maš, kar jih je še živih duhovnov iz Kroke, pa smem reči, da s tako sijajnostjo se nobena še ni vršila, kakor sedanjega prošta Zupana. Že v soboto na predvečer je začel strel oznanovati slavnost prihodnjega dneva. Zjutraj zopet pri dné zvonjenji, zlasti pa kratko pred sv. opravilom, ker so od 8. do 10. ure prihajali v Kropo duhovni in svetni gospodje, in vsakega je strel pozdravljal na dveh straneh Kroke: Podborštam in na Jami. Ljudi se je vse trlo, da je bila cerkev trikrat premajhna. Posebno so želeli slišati govor, kterega so imeli še živi prečast. gosp. Janez Toman, dekan, častni kanonik in zlatomašnik. Ljudje so kar lestvice prinašali, da so pri oknih govor poslušali. Vse osrče mi pretresa, ko premišlujem takratni slavn dan nove maše, in danes na britko posteljo trpljenja položen, od kodar najbrž več ne vstane. Kakošna razlika leta 1836 do 1886! Takrat gosp. novomašnik v cvetoči mladosti in sedaj onemogli starček. Tako z vsem svetnim. Bogu ni bilo všeč, da bi mi zopet obhajali zlato mašo, kar smo tako srčno vsi želeli in se še lansko leto osorej do trdnega nadejali. Nekaj veselega imamo pa vendar tudi letos, in sicer, ker se ravno stolp farne cerkve krije s škrlami, so danes postavili jabelko, križ in zvezdo vse na novo prezlačeno, na kar se je oglasil mogočni strel topičev iz Jame in v tem hipu oglasi se tudi mogočni glas zvona (dar prečast. gosp. prošta).

Mené pa sprehajajo tužni spomini, ko pomislim, kako malo nas je še, kateri smo bili pri prvi lepi slovesnosti navzoči. Le brat Matija in sestra Neža sta še živa, mlajši brat Valentin Zupan, sestre Marija, Ana in Helena so že v večnosti; ravno tako tudi svaka Luka in Tone. Ker nam pa po previdnosti božji ni dopuščeno, da bi se bili po 50 letih zopet skupaj veselili, pa prosimo Boga, da največjemu dobrotniku naše fare hudo trpljenje in bolečine polajša: Gospod, zgodi se Tvoja volja!*)

*) Gosp. dopisovalec še ni vedel, da je preč. gosp. prošt Jožef Zupan zjutraj ob 3. uri ravno na petdesetletnico svoje nove maše umrl.

V upravnem pogledu je bilo odredjeno l. 1560, koliko se je imelo plačati v denarjih in koliko vojakov dajati od strani notranje-avstrijskih dežel. Po smrti Ferdinandovi je prevzel upravo v svoje roke nadvojvoda Karl, ki je hotel še posebno vse natanko vrediti. Plačale so se velike svote na leto. Vkupna svota je znašala 152.904 gld., zraven 10.000 gld. za trdnjave. Koroška je dajala na leto 73.000, Kranjska pa 60.000 gld. Pri vseh teh stroških pa vendar večkrat niso dobivale čete svoje plače ter so se zatoraj večkrat pritoževale. Zategadelj sta se sporazumela cesar in nadvojvoda Karl (l. 1567) o vredenju Krajine, da je treba namreč za trdnjave 112.000 gld., razun tega pa še za hrvatsko krajino 164.000 gld. Cesar je obljubil na leto dajati 50.000 gld. nadvojvoda pa 150.000, kasneje celo 200.000 gld.

(Dalje prih.)

Iz Loškega Potoka, 27. avgusta. Odkar je po komisiji dokazano bilo, da so prvi 4 mrliči umrli za pravo azijsko kolero, imamo tu stalno komisijo od sl. c. kr. deželne vlade semkaj poslano. Udje te zdravstvene komisije sta blagorodna gg.: Anton Tehopp, kočevskega c. kr. okrajnega glavarstva komisar in dr. Linhart. V pomoč sta jima dana dva orožnika, po potrebi tudi 3.

Ker smo teden dni bili brez mrliča, nadejali smo se, da si tudi je sem ter tam kdo bolan bil za kolero, da bomo rešeni te morilke in zategadel nisem tudi nič poročal „Slovenčevim“ čitateljem o našem stanju do danes. Žal, da mi je danes poročati zopet o žalostnih novih pojavih kolere.

25. t. m. prišla sta k nam blagorodna gg.: vladni svetovalec dr. K—r in profesor zdravilstva na Graški univerzi, dr. G—r, ki je zlasti izurjen v preiskovanju kolere in drugih kužnih bolezni ter zastrupenih ljudi. Ta gospod prinesel je seboj debelogled, aparat, ki 11000krat vsako reč poveča, aparat nove iznajdbe, kateri stane 240 gld., ki ga je znašel prof. Koch. Gospod profesor dal si je prinesiti nekoliko odpadkov od necega bolnika za kolero ter je s svojo pripravo preiskaval, ima li ta bolnik pravo azijsko kolero ali ne. In pokazalo se je, da ima dotični bolnik pravo azijsko kolero. Kajti, ko je gospod profesor vse potrebno za raziskovanje dovršil, dal nam je skozi aparat gledati in vidili smo, kako baccile v podobi Sai tu miglajo. Te žive živalice, ki se v človeka neizrečeno hitro in v veliki množini zaplodé, so smrtonosne iz zadavijo v tolikih slučajih človeka.

Vljudni gospod profesor je potem te živalice umoril s karbolno kislino ter dejal pomočene v neko višnjevo barvilo zopet pod debelogled, da so se še lepše videle. Ta prezanimivi razkaz z razlaganjem trajal je celo uro. Kaj tacega videti nima priložnosti niti dosti zdravnikov, še manj pa duhovnik in drugi ljudje. Gospod profesor je vzel taci bacil — živalic — seboj v Ljubljano, dal je tudi tam gospodom zdravnikom pokazal to prezanimivo Kochovo znajdbo. Še tisti dan je nanagloma umrl neki delavec parne žage, Debeljak, na Gori, kamor je za kolero bolan prišel domú. Drugi dan bil je komisijsko raztelesen in zdravnika sta spoznala, da je za kolero umrl.

26. t. m. je za kolero umrla neka Urša Lavrič, ktera je še dne 25. t. m. zvečer bila v farovžu, a dne 26. t. m. ob 3. uri popoldne že mrlič. 28. t. m. umrla je zopet za kolero Jera Kordiš tudi nanagloma. Tako je toraj do danes 28. avgusta pri nas umrlo za kolero 6 oseb in 1 na Gori, ki si jo je v Travniku nalezel. Vseh bolnikov je bilo 16. Sploh je ognjišče kolere v Travniku, kjer jo je Flak zapustil in suče se le v kolobaru okuženih hiš. Vse druge vasi so proste do sedaj kolere. Za kolero bolnih jih je nekaj že ozdravelo, nekaj jih pa še leži, pri katerih je upati, da bodo ozdraveli. Do sedaj napada kolera le bolj priletne in uboge ter le take, ki se iz kolere delajo norca in pijejo preveč na njeno kožo. Dva taka pila sta pred ta dan in se iz kolere norčevala, drugi dan sta že bila prepeljana v mrtvašnico.

Kdor za kolero umrje, se takoj prepelje v mrtvašnico, da se drugi dan pokoplje. Da nimamo stalne zdravstvene komisije z orožniki, ki modro in strogo postopa, bi se bila kolera gotovo še bolj razširila. Žalibog, da smo s kolero že tako daleč prišli, da se pred njo še tistim hlače tresejo, ki so malo poprej zabavljali čez g. župnika in komisijo, ki sta ljudstvo podučevala in svarila z vsim svojim vplivom. Tisti, ki niso ubogali v kljub vsem zdravjarilom in opominom, bili so kaznovani s sedežem in platežem po 20 do 30 gld. Bog dal, da bi bilo to moje poročilo zadnje o naši koleri, kar je pa sicer zelo dvomljivo, ker so bili danes zopet 3 na nagloma dejani samo v sv. olje.

Domače novice.

(Umrli g. prošt Jožef Zupan) rojen je bil v Kropi 12. marca 1811. Šole je obiskoval v Celovci in v Ljubljani. 3. avgusta 1836 je bil v mašnika posvečen in je prišel za kaplana v Srednjo vas na Kočevskem. Leta 1838 je bil kaplan v Trziču; od tod je prišel 1839 k sv. Jakobu v Ljubljano. Zarad posebne govorniške nadarjenosti je bil poklican v

stolno cerkev sv. Nikolaja leta 1840 in tu je ostal do smrti. Leta 1855 je bil imenovan za kanonika in stolnega župnika, l. 1870 za stolnega dekana in l. 1876 za stolnega prošta. Ranjki prošt je bil jako delaven, vedno je gospodom po deželi rad postregel s pridigami v Ljubljanski dekaniji in tudi drugod. Bil je moč določnega značaja, vnet za vse dobro, posebno za lepoto hiše božje. Kaj je v vsakem oziru za Kropo storil, to vedó le Kroparji in so mu tudi srčno hvaležni. Kako goreč je bil za majnikovo pobožnost, ktero je prvi v Ljubljani vpeljal; s kako gorečnostjo je pridigoval od Marije, od sv. katoliške cerkve, od papeža Pija IX. Posebni častivec svetega križvega pota in Kristusovega trpljenja je bil enako tudi ranjki prošt. Pri vsih svojih delih je imel jako dobre namene. Kratko: bil je izvrsten duhovnik, vnet dušni pastir skoz in skoz. Ljubljana in okolica ranjkega ne bo kmalo pozabila. Za obilni trud daj mu Bog večno plačilo!

(Pogreb) stolnega prošta, mil. gosp. Josipa Zupana, je bil danes popoldne ob 4. uri jako velikanek. Vodil ga je premilostljivi gosp. vladika dr. Misijsa sam ob asistenci stolnega kapiteljna. Sprevod se je pomikal iz Šenklavskega farovža v stolno cerkev in iz tiste k sv. Krištofu. Pričele so ga sirote iz obeh zavetišč, za katerim so prišli č. oo. frančiškani s križem in lazaristi s stolno duhovščino in pontifikantom. Za krsto šli so bližnji in daljši sorodniki blagega ranjkega, za tistimi veliko Kroparjev, vrhovniki oblastnij in uradov, med kterimi omenjamo zarad pičlega prostora le deželne vlade svetnike in uradnike, župana Graselijsa, trgovinske zbornice predsednika Kušarja, cesarskega svetnika Murnika, deželne sodnije predsednika Kočevarja, silno veliko drugih uradnikov, več drž. poslancev, blizo 90 duhovnikov in mnogo ženskega spola. Izmed društev ste se ga vdeležili: „Katoliška družba“ z zastavo in pa družba rokodelskih pomočnikov tudi z zastavo. Uvrsteni ste bili za sirotami.

(Letošnjih duhovnih vaj), ki so se danes pričele, vdeležilo se bo blizo 100 duhovnikov.

(V tukajšno semenišče) so bili letos do sedaj sledeči gospodje sprejeti: Birk Franc iz Jarš; Bartelme Ivan iz Klindorfa na Kočevskem; Bezeljak Ivan s Črnega Vrha pri Idriji; Ferjančič Franc iz Goč pri Vipavi; Fik Franc iz Škofje Loke; Komzak Matija iz novega Ottinga, Budejeviške škofije; Martan Venceslav iz Vodnanev na Češkem; Nemanich Martin iz Metlike; Novak Matija iz Gradaca (Podzem. fare); Pfajfar Anton iz Sele; Rajčevič Franc iz Trate pri Poljanah; Rehoč Ivan iz Piseka na Češkem; Šifrer Franc iz Borovnice; Šifrer Ljudevit iz Ljubljane; Šiška Ivan iz Hrastja; Šmitek Simon iz Kroke; Soukup Ivan iz Piseka na Češkem; Zakrajšek Ivan iz Oblok; Žnidaršič Anton iz Dobropolj; Vondrašek Venceslav iz Burgholea, Budejeviške škofije; Vidergar Vincenc iz Moravč; Čekal Ferdinand iz Vobratana na Češkem.

(Dve sto udov Marijine bratovščine) podalo se je v soboto na božjo pot k Materi Božji na svete Višarje. Do Trebiža so se peljali po železnici, dalje so hodili peš. Do Trebiža spremil jih je prečast. gosp. stolni župnik Urbas iz Ljubljane. Vreme je bilo vseskozi lepo, da si lepšega skoraj želeli niso mogli; pot je pa, kakor znano, v goro silno težavna, ker je silno strma. Vendar se pa od Trebiške strani še nekaj laglje gori hodi, kakor pa od Žabniške, kjer je pot sicer nekaj gladkeja, zato pa tem strmeja. Kdor od naše strani tja gori roma, mu je že bolje po Trbiški strani gori hoditi, kjer ti blizo ceste le nekoliko v strani stoječ angelj z roko kaže na sveto mesto, kamor verni Slovenci s tolikošnjim zaupanjem kljub silni višavi tako radi zahajajo.

(Na Triglav) je šel včeraj Ljubljanski gimnazijalec Globočnik in pa dva Dunajska turista. Imeli so jako krasno vreme in lep razgled.

(Ljubljanski kaznjenci), ki na Koroškem v Ziljski dolini hudournike vrejujejo, odlikovali so se nedavno pri velikem požaru v Kočah po vstrajnosti in pogumnosti; rešili so cerkev, samostan in skoraj pol vasi, ki bi jo bil brez njihove pomoči izvestno ogenj pokončal.

Srebrni zaslužni križec) prejel je uradni sluga c. kr. kranjske deželne vlade, Gašper Barausch, povodom svojega umirovljenja. Služil je skoraj petdeset let.

(Uradniško.) C. kr. okrajni tajnik v Kranji, g. Anton Walland, postal je c. kr. vladni oficijal.

C. kr. vladni kancelist, g. Franc Grebene, postal je pa vladni oficijal.

(Vabilo) k koncertu godbenega kluba dné 2. septembra t. l. v gostilni „pri levu“ v Kranju na korist Kranjske gimnazijske podporne zaloge. Začetek ob 8. uri. Vstopnina: 40 kr. za osebo, 1 gold. za rodbino (treh oseb). Pri neugodnem vremenu preloži se koncert na soboto 4. septembra.

(Razpisane službe.) Na Tržaški cesti služba cestarja z mesečno plačo 16 gold., ki se bodo povišali na 18 in 20 gold. do 25. septembra. — V Senožecih služba kancelista pri ondašnji c. kr. sodnji do 30. septembra. — V Mokronogu služba okr. sodnika do 14. septembra.

(Presvitli cesar) ozrl se je nedavno s posebno milostljivim očesom na naše občine po Goriškem in je daroval Breginjecem, katerim je lansko leto toča pobila, 600 gld., da si bodo lažje potrebno cesto gradili. Rifenberg je dobil 200 gld. za vravno potoka Ravnjaka, ki je lansko leto mnogo škode učinil. Odboru morskih kopeli v Gradeži 300 gld. in dvema družinama pa po 50 gld. Presvitli cesar je sploh silno dobrotljiv in je do sedaj že več nego 23 milijonov goldinarjev med revne ljudi in ubožne občine in razna društva razdelil.

(Iz Pulja v Trst) hotel je plavati v soboto zjutraj nek Julij Szottak. Ravno je mislil v vodo planiti, kar mu gosposka to prepove, opominjaje ga na silno nevarno podjetje. Szottak je na to ves hud nevaležnemu Pulju hrbet obrnil in je šel v Piranu v morje, kjer jo je proti Trstu pomeril. S saboj ni družega vzel kakor oster bodak, s katerim se misli morskih roparic braniti. Kaj pa če ga krč prime, ali se bo tudi z bodalom branil. Tak človek ni pri zdravi pameti. Če je v Trst prišel ali ne, se še ne vé!

Razne reči.

— Skrbni oče je prinesel na pošto nakaznico z desetimi goldinarji in jo je oddal za svojega sina pri vojaki. Mož odšteje vsih deset ranjšev in vzame prijemko, a odstrani se le ne. Ko vidi da uradnik položi nakaznico na drugo mizo, novce pa spravi v miznico, se urno oglasi: „O ne, tako se ne gremo; sem že videl: denar je za mojega sina, ne bote ga vi spravljali ne v vašo miznico.“ Komaj so kmetiču dopovedali, da ni treba novcev z nakaznico vred iz urada v urad pošiljati.

— Nevarna zabava. 10. t. m. sta šla na 3132 m. visoko goro Tinzenhorn in na 3320 m. visok Piz d'Alla kažipota Peter Metties iz Bergün-a, Kristijan Gras iz Pontresina in z njima nek Anglež. Podjetje je silno nevarno. Na vrhu Piz d'Alla jih dojde noč; največje prizadevanje jih je obvarovalo hude nesreče. Kdor je videl te silne prepade, te grozna brezna, se bode čudil, kako je bilo mogoče po noči priti iz teh vrhov. Pa kaj je bilo začeti, ko bi bili ostali na vrhu, bi bili zmrznili ali vsaj hudo oboleli in ohromeli vsled prehlajenja. Devet ur je bilo treba plezati po vrvi, šest ur pa so hodili po strmi rebri po temnem gozdu in ob 5. uri zjutraj so prišli vendar v dol. 10. t. m. so šli od doma ob 3. uri zjutraj in so lazili po hribih do družega dné zjutraj. Ali ni to krasna zabava.

Telegrami.

Ptuj, 30. avgusta. Gregorec je enoglasno izvoljen v Ptuji in Ljutomeru. V Rogateu je dobil vse glasove razven enega.

Dunaj, 30. avgusta. Vlaka sta trčila v Mödlingu pri Dunaji. Sedem ljudi je mrtvih, 22 pa hudo ranjenih. Vseh pa še niso dobili izpod razvalin.

Levov, 28. avgusta. Bolgarski knez odpeljal se je ob 2 popoldne s separatnim vlakom v Rumunijo, od koder se povrne v Bolgarijo.

Gjurjevo, 30. avgusta. Bolgarska kneza je deputacija pod vodstvom Stambulovem jako ginljivo sprejela. Med prepeljavo v Ruščuk pokali so topovi na flotili in trdnjavi. Povsod so ga viharo pozdravljali. Dospevšega v Ruščuk so ga častniki na rame dvignili in v palačo nesli, kjer se je takoj pričel ministerski svet.

Bukarešt, 29. avgusta. V teku včeranjega dné so vse do sedaj še proste člane revolucijske vlade zaprli. Za sedaj so jih spravili na parnik „Tegetthof“. Major Gruev hotel se je rešiti s tem, da je v vodo skočil, pa so ga vjeli.

London, 28. avgusta. Vsi listi so v tem edini, pa bi bolgarski knez veliko napako storil, če bi se ne vrnil takoj v Sofijo.

Zante, 28. avgusta. Mesto Filiathra na Moreji je danes potres popolnoma razdjal.

Poziv.

Duševni in materialni napredek národa je le mogoč na podlogi dobre, domače in šolske vzgoje. V to je treba národ ustno in pismeno poučevati tudi izven šole, kar se najlažje doseže po družtvih in z razširjevanjem primernih spisov. V zadnjem obziru pa nam pomanjkuje slovenske pedagoške literature.

Da se temu nekoliko pomore, ustanovilo se je „Pedagoško društvo“ za učitelje in šolske prijatelje, s sedežem v Krškem.

Namen temu društvu je poleg nadaljnega izobraževanja učiteljev — sosebno teženje po tem, da se v vseh stanovih národa prebudi zanimanje in volja za pravo vzgojo in za potrební pouk mladine.

Ta namen se ima doseči sosebno a) z večkratnim zborovanjem društva v različnih krajih, kjer se bode v pričo národa poljudno razpravljalo o šoli in o domu ter o njenih vzajemnih odnošajih s posebnim obzirom na boljšo vzgojo mladine; b) s priobčevanjem primernih spisov v posebnem glasilu, v „Pedagoškem letniku“, kateri se bode brezplačno delil društvnikom.

V „Pedagoškem letniku“ se ima polagoma priobčiti tudi tako potrebna in pogrešana slovenska „Pedagogika“.

Primeren del čistega dohodka se bode izročal „Društvu sv. Cirila in Metoda v Ljubljani“.

Podpisani odbor se s tem obrača do vseh učiteljev in šolskih prijateljev s prošnjo, da s svojim obilim pristopom omogočijo izvršitev te vzvišene ideje. Letni donesek znaša 1 gold.

P. n. pedagoški in drugi pisatelji pa se uljudno prosijo, da blagovolijo društveno namero podpirati s primernimi spisi za „Pedagoški letnik“. Leti rokopisi, kakor tudi doneski, naj se blagovoljno pošiljajo odboru „Pedagoškega društva“ v Krškem.

V Krškem, dné 8. avgusta 1886.

Fr. Gabršek,
prvosodnik.

J. Ravnikar,
tajnik.

Umrli so:

27. avgusta. Franc Cirar, komisijonarjev sin, 5 mes., Gospodske ulice št. 6, otrpnjenje pljuč. — Franc Merzlikar, delavčev sin, 3 leta, Tržaška cesta št. 20, božjast.

V bolnišnici:

26. avgusta. Marija Spelič, delavka, 23 let, Conoulsiones.

Vremensko sporočilo.

Dan	Čas	Stanje		Veter	Vreme	Mokrine na 24 ur v mm
		zrakomera v mm	toplomera po Celziju			
7. u. zjut.		737.06	+19.2	sl. vzh.	p. jasno	
28. 2. u. pop.		736.54	+26.2	sl. vzh.	del. jasno	0.00
9. u. zveč.		738.00	+18.4	sl. vzh.	jasno	
7. u. zjut.		739.38	+15.8	sl. svzh.	jasno	
29. 2. u. pop.		738.88	+25.8	sl. vzh.	jasno	0.00
9. u. zveč.		739.60	+18.8	brez. v.	jasno	

V soboto in v nedeljo jasno in soperica po višavah. Srednja temperatura oba dni 21.3° C., in 20.1°, na 3.8° in 2.7° nad normalom.

Dunajska borza.

(Telegrafično poročilo.)

30. avgusta

Papirna renta 5% po 100 gl. (s 16% davka)	84 gl. 40	ar.
Sreberna „ 5% „ 100 „ (s 16% davka)	84 „ 75	„
4% avstr. zlata renta, davka prosta	117 „ 55	„
Papirna renta, davka prosta	101 „ 75	„
Akcije avstr.-ogerske banke	861 „	„
Kreditne akcije	278 „ 20	„
London	126 „ 35	„
Srebro	— „	„
Francoski napoleond.	10 „ 01	„
Ces. cekini	5 „ 96	„
Nemške marke	61 „ 90	„

Josip Levec,

trgovec pri mesarskem mostu

kupuje ter po največi ceni plačuje sočnate jabelka, ktere jemlje v vsaki množini. Enako skupuje tudi fižol vsake baže, divji kostanj, žir (bukvico), češminovo lubje ter tudi razne zdravstvene rastline (beladono) i. dr. (2)

V „Katoliški Bukvarni“ v Ljubljani je dobiti:

DUHOVNO PASTIRSTVO.

Slovenskim bogoslovcem in mašnikom

spisal

(22)

Anton Zupančič,
profesor pastirstva.

- I. del (oseba pastirjeva, homiletika, katehetika) stane 1 gl. 20 kr., po pošti 1 gl. 30 kr.
- II. del (splošnja liturgika, ljudske pobožnosti, breviar, sv. maša) veljá 95 kr., po pošti 1 gl. 5 kr.
- III. del (sv. zakramenti) veljá 1 gl. 5 kr., po pošti 1 gl. 15 kr.
- IV. del (zakramentali, duhovno vladanje, pisarniška opravila) stane 60 kr., po pošti 65 kr.

Cena celi knjigi 3 gld. 80 kr.

Homeriana-čaj,

po zdravnikih priporočeno, izvrstno sredstvo proti

bolezni na plučih in na vratu (jetiki, nadihi in bolezni v krlju [Kehlkopf]).

Izenadljivi so vspehi! (34)

Knjižica o tem razpošilja se zastonj.

Zavitek čaja veljá 1 marko 20 vinarjev.

Edino pravega ima

A. Wolffsky,

Berlin N., Weissenburger-Strasse Nr. 79.

Ravnokar izšel je:

„Fromme's

Kalender für den kathol. Clerus

Oesterreich-Ungarns 1887

Redigirt von Egger.“

S podobo Nj. Svetosti Leona XIII.

Koledar velja v platnu vezan 1 gld. 50 kr., franko po pošti 1 gld. 55 kr. ter se je po svoji trojni lastnosti kot cerkvena letna knjiga namreč, kot pomožna knjiga pri uradnih zadevah in kot ročna knjiga g. katehetom že sam po sebi tako priljubila, da ga ni treba posebej priporočati.

Cerkveno statistiko izdelal je zopet g. župnik Jos. Stefaner v Ettendorfu, ter so ga pri tem pridnem, točnem in natančnem delu podpirali jako veljavni gospodje. Zato lahko rečemo, da bo v tesnosti žepne knjige zadostoval celó najstrogejšim zahtevam. Koledar obsega tudi že zdavnej objavljeni sostavek iz peresa Kremsmünsterskega kanonika g. P. Wolfganga Dannerbauerja v Eberstallzelli: „Kurzer Leit-faden in Ehestreitigkeiten- und Ehescheidungs-Angelegenheiten“ z alfabetskim kazalom.

Naročila naj se pošiljajo podpisani bukvarni. Tudi prosimo one gg. naročnike, ki so prejeli do sedaj ta koledar iz Dunaja, da ga pri nas naročé.

Katoliška Bukvarna v Ljubljani.